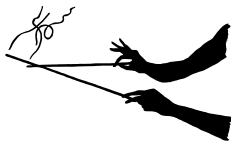

Rökelsesökaren 8×3

Tack för att du valt vår veganska kvalitetsrökelse som tillverkas i Kyoto. Har du några frågor om rökelse eller förslag på hur den här boken kan göras bättre så tveka inte att kontakta mig på *fumasupport@sorkfjord.com* – jag ser fram emot att höra från dig!

Alexander Wireen
konstnär och rökelseentusiast på Sorkfjord Fuma

Om rökelserna i Rökelsesökaren 8×3

Asken innehåller 3 stickor vardera av 8 japanska rökelse tillverkade i Kyoto. Japansk rökelse har ingen bambusticka i mitten, och går därför att bryta till valfri längd. Alla Sorkfjord Fumas

rökelse är helt veganska.

Kasumi är en lågrökande sandelträdoft med bitter chokladton. Ingredienser: sandelträ, kryddor, örter.

Kinkaku har en frisk, mustig doft av kanel, ingefära och mogna äpplen. Ingredienser: kanel, sandelträ, kryddnejlika, patchouli, bensoeharts, andra kryddor.

Honoka har toner av choklad, kanel, darjeeling-te, vanilj och päron och är en lågrökande rökelse. Ingredienser: sandelträ, olibanum, örter.

Kyonishikis doft påminner om persika, vanilj och torr ved. Ingredienser: sandelträ, kanel, patchouli, bensoeharts, andra kryddor.

Seifus friska doft innehåller toner av såväl gurkmeja, blyerts-en och karamell. Ingredienser: sandelträ, kryddnejlika, kanel, andra

kryddor.

Nokiba är en av våra mildaste basrökelse och sprider en varsam sandelträdoft med toner av mogna äppen och kanel. Ingredienser: sandelträ, kanel, patchouli, bensoeharts, andra kryddor.

Haku-un avger en dov och mustig kreativ doft med toner av mossa, kakao och rostad peppar. Ingredienser: sandelträ, kryddnejlikor, borneol, andra kryddor.

Oboro är en lågrökande rökelse med en svagt kärvt, kryddigt doft med inslag av barrskog. Ingredienser: sandelträ, olibanum, örter.

Ingredienserna

Traditionell japansk rökelse innehåller ett fåtal ingredienser som skapar ett brett spektrum av dofter.

Bensoeharts är ett harts som utvinns från bland annat trädet *Styrax tonkinensis*. Det bränns över glödande kol i katolska och ortodoxa kyrkor samt arabvärlden.

Borneol, en naturlig form av kamfer, är vita, oljiga kristaller som utvinns genom destillation från bland annat trädet *Dryobalanops aromatica*. Kamfer har en frisk, kylande doft och ingår ofta i linement.

Olibanum är ett harts som framträder när ökenträdet *Boswellia sacras* bark skåras. Det används bland annat i katolska och ortodoxa kyrkor. Dess doft främträder endast när det upphettas.

Patchouli (*Pogostemon cablin*) är en tropisk mynta som hos oss är känd för sin användning i parfym och för att ge långvarig parfymering till indiska textilier.

Sandelträ (*Santalum album*) har en animalisk doft liknande det mänskliga feromonet androstenol.

Tabuko är den malda barken från trädet *Machialus thunbergii* och används som bindemedel i japansk stickrökelse.

Att bränna rökelse

Håll rökelsens ända ovanför en låga tills den börjar brinna. Blås ut lågan så att rökelsen glöder och placera den i en rökelsehållare eller i en skål fylld med aska, sand eller grovt salt. Se till

att rökelsens aska faller på ett eldfast underlag, till exempel ett porslinsfat.

Om du vill släcka rökelsen innan den brunnit ut så stick ned den glödande ändan i hållarens hål eller sanden.

Alla Sorkfjord Fumas rökelse är främst tänkta att avnjutas på avstånd, eller när röken i rummet lagt sig. Endast så framträder rökelsens sanna karaktär. Tänd helst rökelsen några meter ifrån dig, eller i ett rum där du för tillfället inte vistas. När röken knappt längre syns i rummet är doften mogen. På för nära håll eller i alltför koncentrerad form har all rökelse en oangenäm, skarp doft som bedövar näsan.

Den japanska rökelsens historia

Genom arkeologiska fynd av bland annat rökelsebrännare har man kunnat konstatera att rökelse användes redan cirka 2000 år före Kristus i Induskulturen och Kina. Det skulle dock dröja ända till mitten av 500-talet e Kr tills rökelsen kom till Japan med buddismen (Morita 1992, 32).

En av rökelsens tidiga förkämpar i Japan var den kinesiska prästen Ganjin (688–763 e Kr), som efter flera strapatsfyllda försök lyckades segla över Japanska havet till Japan. Ganjin var inbjuden för att arbeta med buddistiska ritualer för den japanska ledningen, och introducerade olika typer av sammansatt rökelse, *shokoh* (Morita 1992, 35–36). *Shokoh* består av 5–10 aromatiska ingredienser som finhackats och bränns över glödande kol.

Kineserna hade på 600-talet sedan en tid använt rökelse inte bara i religiösa sammanhang, utan också för nöjes skull (Morita 1992, 34). Att bränna rökelse utanför ett religiöst sammanhang benämns i Japan *soradaki*, vilket betyder tom bränning, i kontrast till *sonae-koh* som är rökelse som offrats till Buddah. Att bränna rökelse utanför religiösa sammanhang blev snart en del av den japanska kulturen, och förfinades under århundradena till det som idag kallas *koh-do*, rökelsens väg.

Omkring år 1200 väcktes intresset för att bränna och lukta på enstaka stycken agarträ (till skillnad från blandad rökelse). På 1300-talet spreds denna vana ytterligare och en tradition kring att "lyssna" på rökelse började ta form. I slutet av 1500-talet hade den profana rökelsekonsten fått formella ramverk. Under 1500-talet började man i Japan också tillverka rökelsestickor av

den typ som Sorkfjord Fuma fortfarande säljer (Morita 1992, 34). Rökelsestickorna är lätta att hantera och kräver till skillnad från *shokoh* inte glödande kol och aska för att brännas.

Intresset för rökelse i Japan kulminerade kring sekelskiftet 1700–1800. Tokyos överklass ägnade nu mycket tid åt traditionella konstformer som teceremoni, *noh*, poesi och rökelse. Bruket spred sig även till den växande medelklassen, och rekommenderades som den första konstform en sällskapsdam skulle lära sig. Det var nu som de två skolorna inom *koh-do* utkristalliserade sig: *shino*- respektive *oie-skolan*. Båda skolorna hävdade legitimitet grundad i det sena 1400-talet, då vasallen och militära rådgivaren Shino Soshin samt vetenskapsmannen, ministern och poeten Sanjonishi Sanetaka arbetade med att klassificera shogun Ashikaga Yoshimasas rökelse och sätta upp ramverk för hur den kunde avnjutas.

Det var år 1700 alltså 200 år sedan de män som gett namn åt de två skolorna fanns i livet, och de kan därför ej anses som skolornas egentliga grundare (Morita 1992, 43–46).

Meijirestaurationens samhällsomvälvningar med början år 1866 gjorde det svårt för rökelsemästarna att försörja sig på att undervisa, och traditionen späddes långsamt ut. Men från 1920-talet och framåt har rökelsens väg åter igen varit närvarande i det japanska samhället i form av kurser och årliga ceremonier i buddistiska tempel. Det är nu (2018) möjligt att delta i traditionella rökelseceremonier varje månad i till exempel Tokyo och Kyoto.

Rökelsens hållbarhet

Rökelse har mycket lång hållbarhet och doften förändras över tiden. Efter 5–10 år kan du märka att rökelsens doft mognat.

Förvara rökelsen i ett rum med 40–60% relativ luftfuktighet för att den ska brinna med optimal temperatur och avge bäst doft.

Utforska nya dofter med en lek

Rökelselekar har förekommit i Japan i olika former sedan 1300-talet. Här följer ett exempel på en enkel lek som du och dina vänner kan använda för att lära känna rökelse.

Börja med att välja ut en sticka vardera av tre sorters rökelse som du vill ha med i leken. Bryt sedan varje sticka i tre delar. Blanda rökelsen.

Nu börjar leken! Bränn en rökelse i taget, tre rökelse efter varandra. För att deltagarna inte ska kunna fuska genom att titta på rökelsens färg kan du sätta den bakom något, till exempel en uppställd bok som fungerar som skärm. Det är nu deltagarnas uppgift att avgöra om några av de tre rökelsen var samma. Så fortsätter spelet tills alla 3×3 rökelse bränts.

Svaren skrivs traditionsenligt ned i form av tre vertikala streck som representerar de tre rökelsen i varje grupp. Det vänstra strecket är den rökelse som bränts först, det mittersta den andra och det högra den sista. Om några av rökelsen är identiska så förbinds dessas streck med en horisontell linje. Symbolerna nedan

betyder alltså i tur och ordning: alla tre rökelseorna är olika, de två första rökelseorna är samma, de två sista rökelseorna är samma, den första och sista rökelsen är samma, alla tre rökelseorna är samma.

Under leken antecknar varje deltagare själv sina svar med hjälp av symbolerna, och när alla nio rökelseprover bränts kan deltagarna jämföra och diskutera svaren.

Vill du veta mer?

På Sorkfjord Fuma Rökelseblogg *fumablog.sorkfjord.com* kan du läsa mer om japansk rökelse.

Källor

Morita, Kiyoko. 1992. *The Book of Incense*. New York: Kodansha USA.

Copyright © Alexander Wireen 2019 · fuma.sorkfjord.com
Tryckt 2019 av Firma Alexander Wireen, Killeberg
ISBN: 978-91-980840-2-3